

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמיניהם

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

'שנהיה לראש' - באמונה

"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב" (א ו)
"וארא - אל האבות" (רש"י).

רבים תמהו על פשר דברי רש"י: מה בא הוא להוסיף בדבריו, הלא הכתוב עצמו מפרש זאת על אחר?

ידועה היא התמיהה (ראה רמב"ן לעיל ג 1): מפני מה אנו משלשים בברכה הראשונה ב'שמונה עשרה': 'אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב', הלא די היה בהזכרת שם ה' פעם אחת - 'אלקי אברהם יצחק ויעקב'? באר בעל פנים מאירות' כי בא הדבר ללמדנו, שאל לו לאדם להסתמך על האמונה שירש מאבותיו, אלא עליו לעמל ולהגיע לאמונה בבורא יתברך מצד הבנתו האישית, כמאמר הכתוב (דה"א כח ט): "דע את אלקי אביך ועבדהו...". לפיכך אנו מוסיפים 'אלקי' על כל אחד מהאבות - שכל אחד מהם השיג את האמונה בכחות עצמו, ולא מצד היותו 'אלקי אביו'.

אף לענינו - פרש רבי מאיר מפרמישן - התקשה רש"י מפני מה הזכיר הכתוב "אל" שלוש פעמים: "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב", ועל פן פרש: "וארא - אל האבות", לאמר: בקוש הכתוב להדגיש כי כל אחד מהם היה בבחינת 'אבי' באמונה; לא השיגו האבות את האמונה בבחינת 'בן' - כירשה מאבותיהם, אלא לכל אחד מהם נגלה ה' כי 'אבי' בפני עצמו.

בכך פרש רבי יוסף פצ'נובסקי מלודז' את גסח הבקשה שתקנו לומר בליל ראש השנה בעת אכילת ראש הבכש: "שנהיה לראש ולא לזנב" (אורח חקפג ב): 'פכש' רומז לאילו של יצחק, ועל כך אנו מבקשים, שנופה להיות בבחינת 'ראש' לאמונה. כיצחק אבינו שלא הסתמך על האמונה שנחל מאברהם אביו, אלא עמל והשיג את האמונה בכחות עצמו.

ש"ת פנים מאירות ח"א סי' לט; דברי מאיר; פרידס יוסף

כחה של תפלת רב'...

"ויאמר משה לפני ה' הן אני ערל שפתים ואיך ישמע אלי פרעה" (ו 1)

בודד וערירי מכל משפחתו הענפה נותר רבי שואל דוד מרגליות, מי ששמש טרם המלחמה ברבנות כמה קהילות בפולין, לאחר שנצל בדרך נס ממלחמות הנאצים במלחמת העולם השנייה. הוא התישב בארצות הברית ולמרות יגונו הרב, התגנר כארי מאבלו וקבל על עצמו את הנהגת קהלת 'דגל ישראל' בקווינס. במסגרתה פעל רבות לבסוס ולחזק היהדות בקרב כלל יהודי ארצות הברית.

יך ה' הוא, נאה דורש - ונאה מקים:

ארבע פעמים הזכיר הצרופי: "הן אני" בתנ"ך: א. בפסוק

שלפנינו, ב. ב'ישעיה (מט כא): "הן אני נשארתי לבדי", ג. עוד ב'ישעיה (ו 1): "ואל יאמר הסרים הן אני עץ יבש", ד. באיוב (כג 1): "הן אני כפיד לאל".

כלפי מה דברים אמונים?! הנה מגיע רב לארצות הברית ונמנע מלפעל לחאק גדרי הקדשה בתואנה כי הוא 'ערל שפתים' שכן אינו מכיר את שפת המקום. ועוד, 'הן אני נשארתי לבדי' - איש אינו מסייע בידי לפעל כשאיפתי, ועל פן הנני כ'עץ יבש' שאינו יכול לתת פרי. עליו לדעת כי אין הדבר פוטר מן הדיון, ש'הרי הן אני כפיד לא-ל' - היה עליו לפעל כפי יכולתו, ובד בבד לשאת כפיו בתפלה לפני ה' שדבריו ישאו פרות.

ש"ה מרגליות עמ קסג

רזי אמונים

מרמזי אמן בפרשה

'אמן' תחת חתפה

"ויצחק עמרם את יוכבד דדתו לו לאשה" (ו כ)

כתב החיד"א ב'חומת אנך' כי ראשי התבות: "ויצחק עמרם את יוכבד דדתו", הנם בגימטריה 'אמן'. ויש ללמד מן רמז דברי רבי משה מרוזבדוב כי תבת 'חופה' רומזת ליחוד שמות ה' וה' ואדנות המצטרפים יחד לגימטריה 'אמן', וכדלהלן: האות ח' רומזת לשמונה אותיות של שמות אלו, ואותיות 'ופה' הן בגימטריה צ"א. וראוי לכל חתן בן תורה להרהר בכך בעמדו תחת חפתו.

נאה תהלה עמ קכג

'החזירנו בתשובה... לפניך'

"ואני אקשה את לב פרעה והרבייתי את אתמי ואת מופתי בארץ מצרים" (א ו)

יש להבין: הלא הבחירה נתונה בידי כל אדם לבחור בטוב, ומפני מה סגרה ה' את דלתי התשובה בפני פרעה? ועוד: אם הדבר לא נהו לשליטתו, מדוע נענש על קושיות לבו? פרש ה'חפץ חיים':

לבו של כל אדם 'קשה' הוא מטבעו, ואלמלא היו מסייעים בידו מן השמים לא היה מצליח לשוב. וכפי שמבקשים את בברכת 'השיבנו': "החזירנו בתשובה שלמה לפניך". אנו מפרעה לא נלקחה הבחירה לשוב בתשובה, אלא שמתוך שהגדיש את סאת רשעותו, נענש בכך שמשמים לא סייעו בידו לשוב. בכך נותר לבו 'קשה' וכבד כאָבו, וממילא לא הצליח לשוב.

'חפץ חיים' על התורה

'תתיר צרורה - קבל רנת עמך'

"פי ידבר אלכם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קח את מטה והשלה לפני פרעה יהי לתנין" (ו 1)

מהו משמעות המלה 'לכם'? באר האוהב ישראל מאפסא:

פרעה בודאי יביע את תמיהתו בפני משה ואהרן; הלא בני ישראל שקועים עד צואר בטמאת מצרים, וכיצד יגאלם ה'? על פן ידרש: "תנו לכם מופת" - כי ראויים אתם להגאל. על כך ישיב לו משה: דע כי ירידתם הרוחנית של ישראל נובעת רק מתוך שהנך משתעבד בהם, וכפי שיגיד המטה הקדוש שבדי: אם רק אשליך אותו לפניך ארצה, מיד יהיה לתנין. אף ישראל, נראים כך משום שהם נתונים לשליטתך, אם רק תחדל מלהשתעבד בהם, מיד יטהרו ויפנו את לבם לאביהם שבשמים.

רעיון דומה הביא הרבי בעל 'פני מנחם' מגור בשם רבי יעקב קלמס רבה של מוסקבה:

רבי יעקב כהן כרב בתקופה שבה דכאו הקומוניסטים את יהודי ברית המועצות וכבו בהם כל זיק של יהדות. כל בתי הכנסת ומוסדות התורה נסגרו בפיקודם, מלבד בית כנסת אחד בעיר מוסקבה, שבו התפלל הרב.

על אף שהיה זה בית הכנסת היחיד שפעל במוסקבה, לא התפללו בו אלא קמץ יהודים זקנים. אף ביום הכפורים, חששו יהודי מוסקבה להעזר מעבודתם מפחד השלטונות. רק בשוכם לביתם, לקראת סיום הצום, התגנבו כמה מאות מהם לתפלת נעילה. טרם תחלת התפלה נשאו היהודים האמללים את עיניהם לרב בצפייה לשמע דברי חזקן ועידוד. הרב שיידע כי בית הכנסת שורץ בסוכני חרש מטעם הק.ג.ב., עלה לבמה כששפתיו ממללות תפלה לבל יכשל בלשונו, ופתח בספור:

"בעברי כהנתי כרב בעירה קטנה. באחד הימים באו לפני לדין תורה שני יהודים שכנים כשתרגלתי בידיהם. כל אחד מהם טען כי שלו היא, מבלי שהביא ראיה לדבריו. הפכתי בדינם ולבסוף פסקתי כי יעמידו את התרגלתי בגבול שבין שני חצרותיהם ויתירו אותה מקשריה. כאשר עשו המדויים כדברי, מיד דדתה התרגלתי לחצר שבה גדלה, ופני הרמאי חפו".

"אף אתם, יהודים 'קרים'! נשא הרב קלמס את קולו, ב'משך כל היום הייתם משעבדים לעמל כפיתם, אולם עיניכם הוראות כי בו ברגע פסור העל מעליכם, מהרתם להסתופף בחצרות בית ה'..."

"על כך מבקשים אנו בתפלת 'אנא בכח', סים הרב את דבריו, כשהקהל כלו גועה בככי, "תתיר צרורה" - אם רק תתיר את ישראל מסבך קשריהם, מיד ירצו לבתי הכנסת - 'קבל רנת עמך'."

אוהב ישראל; קבץ מאור יעקב עמ ג

אמן מלה אחת שפולדת הברז!

"אשריהם ישראל שכך זכו: מי שיש לו אבן טובה, חש בראשו - תלאו בראשו ונתרפא, חש בבני מעיו, הניחיה על בני מעיו ונתרפא. כך 'אמן': בא אדם לענות בכל כחו וכוונתו מיד נכנס בו ידאת שמים וחוזר בתשובה וקודר עין לו גזר דינו..."

ברכת המזון - ברכת הארץ (הקדמה)

ברכת הארץ בברכת המזון הברכה השנייה בסדר ברכות המזון מכנה בגמרא (ברכות מח ב): "ברכת הארץ... כפי שהתבאר במאמר הפתיחה, עקרה של ברכה זו נתקנה על ידי יהושע בן נון בשעה שגישו בני ישראל את הארץ.

רבים התקשו בהסבר הקשר שבין ברכת הארץ לברכת המזון. הגאון מקוז'ני'ג'לוב באר בדרך דרוש: בברכה זו אנו מרצים את הארץ על הפגיעה שפגעו בה אבותינו בחטא המרגלים. וכפי שהעיד עליהם הכתוב בתהלים (קו כד): "וימאסו בארץ חמדה". והנה, על טובם ומעלתם של פרות הארץ הספינו אף המרגלים להודות. שהרי העידו בפתח דבריהם (בספר ירמיהו): "וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה". על כן, כפי שפנה העולם; בבוא אדם לפייס את רעהו, מזכיר לו תחלה פרט שלא פגע בו, כך אנו, אחר שפתחנו בהודאה על המזון - פרי הארץ, נקורית בדינו הזדמנות טובה לפייס את הארץ על שפגענו בה בחטא המרגלים, על ידי אמירת ברכת הארץ (ארץ צבי בשלח).

רק אז הבין הנער באמת את משמעות הטובה שעשה עמו המלך ואת טוב לבו, אשר עם כל גזלו ועצמתו ולמרות רבבות רבבות הנתינים הסרים למרותו, נתן את עיניו ולבו אל הנער הקטן השוכן בברכת בור הכלא, להשגיח על צרכיו האישיים ולמלא את מחסורו לפני משורת הדיו, בלב רחב ובנפש חפצה. ומשכף קבלה הודאתו למלך על טובו משמעות חדשה, ורחבה לאיו ערוך.

באותו ענין נתן לפרש אף בענינה של ברכה זו, כי לכך תקנו לנו להוסיף ולהודות בברכת המזון, מלבד על צרכינו האישיים, אף על הטובות הרבות שלהן זכינו מידי ה', אנו וכל אחינו בית ישראל, מיום היותנו לעם ועד עתה. באופן זה מקבל כל פרט של הודאה משמעות גדולה יותר, כשהוא מהנה חלק ממערכת שלמה של טובות שאותן מרעיף מלך מלכי המלכים, בשום עין וזל על כל אחד ואחד מרבבות אלפי ישראל, מאז ועד עצם היום הזה (ע"פ הקדמה).

לספר 'שיח יצחק - תמים ומזינים'. רבי יהודה אריה דינר שליט"א העיד על אביו רבי יוסף צבי זצ"ל אב"ד לונדון שפשיה מברך ברכת המזון ומגיע לברכת הארץ, היה מונה באצבעותיו כל שבח ושבח שמוכר בה. והסביר כי עושה זאת כדי לחשב ולהרגיש היטב כל חסד וחסד מחסדי ה' שעליהם אנו מודים, ולתת הודאה מיוחדת על כל ענין בפני עצמו (דברי יוסף צבי ע"פ עט).

הנהגה זו הזכרה כבר ב"סוד ושרש העבודה" (שער הבכורות ט) וזה לשונו: "לפיכך יזרח האדם ולומר ברכה זו במתנה, לתן רוח והנפש בין טובה וטובה, כדי לתת הבחנה בין ענין לענין הטובה ההיא... ולא יתחיל לפרט בפיו טובה שניה עד שהוא נתן הודאה לשעבר בלבד".

הנהגה זו הזכרה כבר ב"סוד ושרש העבודה" (שער הבכורות ט) וזה לשונו: "לפיכך יזרח האדם ולומר ברכה זו במתנה, לתן רוח והנפש בין טובה וטובה, כדי לתת הבחנה בין ענין לענין הטובה ההיא... ולא יתחיל לפרט בפיו טובה שניה עד שהוא נתן הודאה לשעבר בלבד".

מקלות מים רבים... אדיר במרום ה'

פעמים בלבד נסע החסיד הנוהג רבי יצחק דוד גרוסקו זצ"ל ממקום מגוריו בארץ הקדש, להסתופף בצל רבו המבוקח האדמו"ר רבי אהרן מסרלין.

היה זה בשנת תרל"א, עת שב מבקרו השני בחצר הרבי. כשלבדו עזר נטוע בחצר הרבי, עלה רבי יצחק דוד על אגיה שעתידיה היתה להובילו לארץ הקדש אחר מסע רויי טלטולים וסכנות, כדרך הימים ההם.

היה זה בשעות אחר הצהרים של יום ששי. הספינה הנוסעת היתה בלב ים כש'לפתע נשמעה שריקת רוח חזקה, אשר עד מהרה התפתחה לסערה עזה שאימה להטביע את הספינה על יושביה.

רבי החובל נסה בכל כחו ליצב את הספינה שהטלטלה בין הגלים כקלפת אגוז, אלא שלפתע התרחש אסון; מאי שם התקרבה לפתע ספינה ששטה בנתיב המקביל. הרוח העזה סחפה אותה בעצמה אדירה, ובטרים הספימ' רב החובל לחמק מפגיעה, נשמע קול נפץ עז; הספינות התנגשו חזיתית זו בזו, כשחטטה של הספינה השנייה עולה על ספון האגיה שבה ישב רבי יצחק דוד.

דקות מספר לאחר מכן שככה הסערה. רק אז נפנו הנוסעים המבהלים משתי הספינות להביט באין אונים בתוצאת ההתנגשות הקשה; האגיה התחתונה החלה לשקע תחת כבד משא הספינה שמעליה, וברור היה כי תוך זמן מה היא תשקע למעמקי הים. קברניטי שתי הספינות החלו מדגינים ביניהם כיצד להחלץ מהסכפת הספקנת. לבסוף החליטו כי אין מוצא אלא להמתין למשך רוח עז, וכשזה יבא, יפעיל רב החובל של הספינה העליונה את מנועי הקיטור במלוא העצמה, כדי להתנתק מהספינה התחתונה.

ברור היה כי פגיעה זו תיצר לחץ עצום על הספינה התחתונה ויטביע אותה במצולות, על כן החליטו כי נוסעי האגיה התחתונה יעלו אף הם על ספון האגיה העליונה. אלא שכאן באה ההלכה הידועה 'עשו שונא ליעקב' והטילה את חמתה על קמץ היהודים נוסעי האגיה התחתונה.

רב החובל של האגיה העליונה היה שונא ישראל מבהק, אכזר וחסר לב. ברשעותו החליט כי מאחר שהספוק שעל גבי ספינתו מצומצם, יעלו עליה רק הנוסעים הגויים, ואילו היהודים יפקדו לגורלם בספינה התחתונה. המלחים ששונאתם לא היתה פחותה, בקדקו למלא את הווריקה במפגנות. הם חסמו בגופם את הנוסעים היהודים ומנעו מהם לעלות.

פחד נורא אחז את לבם של היהודים. הם נסו להתחנן על נפשם בדמעות שלישי, אף רב החובל אטם את לבו. הוא לא הסכים לסגת מהחלטתו ולו כמלוא נימה.

היהודים נתקפו בבהלה נוראית. ברור היה להם כי רק אלו שהורשו לעלות לספינה העליונה יחיו, ואילו הם עתידים לטבע למות. בשרם היה כשרף לדגת הים, ואף לקבר ישראל לא יגיעו.

מזל עבר נשמעו בכייתיהם וזעקותיהם של היהודים אשר נחרדו למחשבה על הגורל המר הצפוי להם. כלם יצקו במר לב, מלבד אחד...

בין הנוסעים נראה היה אחד שהענין כלו אינו נוגע לו כלל. היה זה החסיד רבי יצחק דוד. כביכול כל חיי התכונן לרגע זה, התאזר הוא עתה באמונה הלוהטת שפעמה בו, ובפנים שלוות, נעמד והכריז באזני חבריו: "רבותי! בא שבת באה מונחה. הן נצטיינו; יקראת לשבת עניי ומה לכם לבכות ולהצטער?".

הנוסעים הביטו בעינים קרועות לרוחה, כיצד נגש הוא אל מדרתו ומוציא מתוכה את מלבושי השבת. הוא חבש את השטרמל לראשו, עטה את בגדי השיראין ופתח מיד בתפלת 'הודו הגאמרת קדם מונחה'. הוא התפלל בהתלהבות וברגש קדש, כאלו

זדול בישראל ח"א עמ' 76

עצמית